

Brüssel, 18. juuli 2022
(OR. en)

11029/22

ONU 97	DEVGEN 148
CONUN 143	SUSTDEV 131
COHOM 74	ENV 738
CFSP/PESC 956	CLIMA 364
COPS 337	COHAFA 72
CSDP/PSDC 457	MIGR 220
CONOP 57	CODUN 26
COTER 188	SAN 450
COAFR 188	CYBER 263

MENETLUSE TULEMUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Delegatsioonid
Teema:	Nõukogu järelused ELi prioriteetide kohta Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis ÜRO Peaassamblee 77. istungjärgul, september 2022 – september 2023 – Nõukogu järelused (18. juuli 2022)

Delegatsioonidele edastatakse lisas 18. juulil 2022 toimunud nõukogu 3889. istungil heaks kiidetud nõukogu järelused ELi prioriteetide kohta Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis ÜRO Peaassamblee 77. istungjärgul, september 2022 – september 2023.

**Nõukogu järeldused, milles käsitletakse ELi prioriteete Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis
ÜRO Peaassamblee 77. istungjärgul (september 2022 – september 2023)¹**

I. Konteksti tutvustus – MIKS?

1. Täna, mil maailm seisab silmitsi ühe suurima väljakutsega ülemaailmsele rahule ja julgeolekule – Venemaa agressioonisõjaga Ukraina vastu – on ÜRO põhikirjal põhineva reeglitepõhise rahvusvahelise korra kaitsmine tähtsam kui kunagi varem. See väljakutse lisandub sellistele olemasolevatele geopoliitilistele lõhedele ja kriisidele nagu COVID-19 ja kliimamuutused. Iga riigi suveräänsuse, territoriaalse terviklikkuse ja sõltumatuse ohustamine mis tahes ettekäändel on oht meie kõigi jaoks ja seda ei saa tolereerida. Sellele vastuseisu osutamata jätmine tähendaks jõukasutusel põhineva rahvusvahelise korra heakskiitmist.
2. Venemaa põhjendamatu, provotseerimata ja ebaseaduslik agressioonisõda kahjustab reeglitepõhist rahvusvahelist korda, maailmamajandust ja ülemaailmset toiduga kindlustatust kõikidele riikidele kahju tooval viisil. Seistes silmitsi selle inimsusevastase rünnakuga, tulevad EL ja selle liikmesriigid meelde, et ÜRO põhikiri on tervikuna (rahu ja julgeolek, inimõigused, sooline võrdõiguslikkus, inimväärikus, suurte ja väikeste rahvaste võrdsed õigused) siduv, ning rõhutavad ÜRO aluspõhimõtete universaalsust. EL kinnitab taas oma veendumust, et riigid ei saa tänapäeva suuri probleeme nende laadi ja ülemaailmse ulatuse tõttu lahendada üksi, vaid nendega tuleb tegeleda üheskoos.

¹ Käesolevas dokumendis läbivalt kasutatud mõiste „EL“ puhul ei eristata „ELi“, „ELi ja selle liikmesriikide“ või üksnes „liikmesriikide“ pädevust.

3. Maailma jõuline reageerimine sellele ÜRO põhikirja jämedale rikkumisele saadab tugeva signaali selle kohta, et mitmepoolsus ja reeglitepõhine rahvusvaheline kord on olulised ning sellisel jõu kasutamisel ei tohiks olla 21. sajandil kohta. ÜRO on sellele kriisile reageerinud ning sellega kohanenud, vajaduse korral tagades oma kohaloleku ja seda suurendades. See mõttetu sõda, mis põhjustab massiivset laastamist, hävingut ja inimkannatusi, tuleb otsekohe lõpetada. EL ja selle liikmesriigid teevad koos oma partneritega kõik endast oleneva, et muuta maailm kõigi jaoks turvalisemaks paigaks nii Euroopas kui ka kaugemal, kaitstes demokraatiat, inimõigusi ja õigusriigi põhimõtet ning tagades rahu ja heaolu.
4. Just nüüd, kui maailm hakkas pandeemiast taastuma, paiskas Venemaa põhjendamatu, provotseerimata ja ebaseaduslik agressioonisõda Ukraina vastu selle veelgi ebakindlammase aega. Venemaa Ukraina-vastasel sõjal on laastav mõju maailmale, mis juba kannatab COVID-19 ja kliimamuutuste tõttu. Riigid, kes on näinud vaeva, et COVID-19 pandeemiast taastuda ning teha edusamme kestliku arengu eesmärkide saavutamise suunas, seisavad nüüd silmitsi uute väljakutsetega – ähvardavate ülemaailmsete toidu-, energia- ja finantskriisidega.
5. Rohkem kui kunagi varem on nüüd aeg olla solidaarne ja näidata, et mitmepoolsus kannab kriisiajal vilja. Venemaa agressiooni mõju on ülemaailmne ja mõjutab inimesi kõikjal maailmas, eriti rängalt neid, kes on kõige haavatavamas olukorras. Mitmepoolsed osalejad – ÜRO, rahvusvahelised finantseerimisasutused, G7 ja G20 – peaksid kokku tulema ja esitama kindlad mitmepoolsed lahendused omavahel seotud kriiside negatiivse mõju ja algpõhjuste käsitlemiseks. Me peame tegutsema kohe, et vältida sotsiaalseid rahutusi ja suurenevat ebastabiilsust paljudes maailma piirkondades. EL teeb sellega seoses koostööd ÜRO ülemaailmse kriisidele reageerimise rühmaga toidu-, energia- ja finantsvaldkonnas. EL ja selle liikmesriigid on teinud mitmeid algatusi, mille eesmärk on vähendada ülemaailmse toidukriisi tõsist mõju, ja jätkavad koostööd kõigi partneritega selle tagajärgede leevendamiseks, et eelkõige, kuid mitte ainult, võidelda toiduga kindlustamatuse ja alatoitumuse vastu ning vastata suurenevatele humanitaarvajadustele.

6. Reeglitepõhise rahvusvahelise korra olulise proovikivina on Venemaa sõda Ukrainas toonud esile mõned suured lüngad ülemaailmses juhtimises ja veel kord toonitanud vajadust kaasajastada ja reformida ÜROd süvenevate geopoliitiliste lõhede kontekstis. Me peaksime ära kasutama ajaloolist võimalust, mida pakub „Meie ühist tegevuskava“ käsitlev ÜRO protsess, et käivitada ülemaailmse juhtimise reformid, nii et ÜRO-keskne mitmepoolne süsteem oleks kohandatud homse maailmaga ja võimaldaks paremini täita meie ühiseid rahvusvahelisi kohustusi. EL teeb sel eesmärgil koostööd kõigi asjaomaste osalejatega tõeliselt kaasava ja võrgustikupõhise mitmepoolsuse vaimus.

II. „Meie ühine tegevuskava“ – edasise tegevuse määratlemine – MIDA?

1. Rahu ja heaolu tagamine

7. ÜRO kui ainus kõiki riike ühendav organisatsioon peaks jätkuvalt edendama dialoogi kui parimat vahendit kõikjal maailmas konfliktidele kestlike lahenduste leidmiseks. Võttes arvesse kogu maailmas vägivaldsete konfliktide sagenemist, samuti ähvardusi kasutada jõudu, ÜRO põhikirja ja rahvusvahelise õiguse korduvaid rikkumisi ning laialt levinud karistamatuse kultuuri, on vaja uut ja tugevamat lähenemisviisi rahule ja julgeolekule, mis põhineks inimõigustel ja rahvusvahelise õiguse aluspõhimõtetel. Venemaa võime takistada ÜRO Julgeolekunõukogu tõhusat reageerimist tema enda Ukraina-vastasele agressioonile näitab, et meie käsutuses olevad vahendid ei ole kohandatud maailma ees seisvate probleemide suurusele.

a) Uus rahu tegevuskava

8. Vajame praegu ambitsioonikat „uut rahu tegevuskava“, mis edendaks terviklikku ja integreeritud lähenemisviisi ning käsitleks rahu ja julgeolekut ähvardavaid praeguseid ja tulevaseid probleeme ja ohte, kiirendades samal ajal naiste, rahu ja julgeoleku ning noorte, rahu ja julgeoleku tegevuskavade rakendamist. Peame tagama, et ÜRO Julgeolekunõukogu kui rahvusvahelise rahu ja julgeoleku peamine organ saaks täita oma rolli kasvavate geopoliitiliste pingete ja rivaalitsemissuhte tingimustes. Hiljuti vastu võetud algatus alalise mandaadi loomiseks ÜRO Peaassambleele, mis kutsutaks automaatselt kokku iga kord, kui ÜRO Julgeolekunõukogus on kasutatud vetoõigust, on oluline panus ÜRO läbipaistvuse ja vastutuse suurendamisse. EL toetab täielikult algatust peatada vetoõiguse kasutamine ÜRO Julgeolekunõukogus, kui tegemist on massiliste hirmutegudega.
9. „Uues tegevuskavas“ tuleks pöörata suuremat tähelepanu ennetamisele, kasutades täiel määral ära ÜRO peasekretäri diplomaatilisi vahendeid, sealhulgas tugevdades vahendamissuutlikkust, ning tehes seda viisil, mis on kooskõlas rahu kindlustamisega ja rahupüüdluste jätkamisega kõigil tasanditel. Me peame tagama, et ÜRO rahuvalvemissioonid oleksid tõhusamad ja tulemuslikumad, kooskõlas rahuvalveoperatsioonide (A4P) tegevuskava ja A4P+ rakenduskavaga, ning et nendes juhindutaks elujõulistest poliitilistest strateegiatest, nii et nendega saaks edendada konfliktidele selliste poliitiliste lahenduste leidmist, mis põhinevad inimõigustel. Samamoodi on kogu maailmas rahupüüdluste toetamisel endiselt keskse tähtsusega rahukindlustamiskomisjoni potentsiaali täielik ära kasutamine ning tema nõuandva, kokkukutsuva ja ühendava rolli tugevdamine. Veelgi saab tugevdada rahukindlustamiskomisjoni rolli platvormina, mis ärgitab valitsusi ja peamisi rahastajaid võtma poliitilisi kohustusi rahuloome ja konfliktide ennetamise eesmärkide saavutamiseks. ÜRO rahutagamisfondi on vaja piisavalt, prognoositavalt ja kestlikult rahastada ning kindlaksmääratud panused võivad selles osas pakkuda olulist täiendust.

10. Vajame paremaid vahendeid uute ohtude ja probleemidega toimetulekuks. „Uue tegevuskava“ kohaselt tuleb tugevdada koostööd terrorismi ja vägivaldse ekstremismi, rahvusvahelise kuritegevuse, inimkaubanduse, hübriidrünnakute, sealhulgas rändajate ja pagulaste ärakasutamise, samuti küberriskide ennetamiseks ja nende vastu võitlemiseks, järgides täielikult rahvusvahelist õigust, sealhulgas inimõigustealast õigust, pühenduda otsustavamalt desarmeerimisele, massihävitusrelvade leviku tõkestamisele ja relvastuskontrollile, tõhustada ülemaailmset juhtimist avakosmose rahumeelseks, turvaliseks ja kestlikuks kasutamiseks ning tugevdada meie prognoosimisvõimet, mis võimaldab meil ennetada ja juhtida kriisiolukordi ning neile kiiresti reageerida. EL teeb partneritega ka koostööd, et kujundada välja ülemaailmne strateegia välisriigist lähtuv infoga manipuleerimise ja sekkumise vastu võitlemiseks.
11. EL teeb tööd selle nimel, et säilitada mitmepoolne desarmeerimise, massihävitusrelvade leviku tõkestamise ja relvastuskontrolli raamistik, mis on sattunud üha suurema surve alla pärast Venemaa provotseerimata ja põhjendamatu sõda Ukraina vastu. Rahvusvaheline rahu ja julgeolek sõltuvad sellest, kas kõik ÜRO liikmesriigid ja kogu rahvusvaheline üldsus austavad rahvusvahelist õigust. Mitmepoolse raamistiku tugevdamine on võtmetähtsusega, et hoida ära ülemaailmse julgeolekuolukorra edasine halvenemine.
12. Desarmeerimise, massihävitusrelvade leviku tõkestamise ja relvastuskontrolli edendamine on „uue rahu tegevuskava“ oluline osa. EL teeb tööd mitmepoolse desarmeerimise ja massihävitusrelvade leviku tõkestamise korra tugevdamiseks, rakendamiseks ja ülemaailmseks kohaldamiseks. EL on endiselt kindlalt pühendunud tuumarelvade leviku tõkestamise lepingu ülemaailmse kohaldamise ja täieliku rakendamise edendamisele. EL jätkab mitmepoolsete keemia- ja bioloogiliste relvade vastaste vahendite toetamist, et säilitada selliste relvade rahvusvaheline õiguslik keelustamine ja tagada, et neid kasutavad isikud ei jääks karistamata. EL jätkab ka tavapäraste vahendite ja mitmepoolsete ekspordikontrollirežiimide toetamist ja tugevdamist. Lisaks tegeleb EL esilekerkivate probleemidega, sealhulgas mis puudutab autonoomseid surmavate relvade süsteeme, propageerib uute tehnoloogiate vastutustundlikku sõjalisel otstarbel kasutamist ning edendab avakosmoses vastutustundlikku käitumist ning avakosmose militariseerimise ja seal toimuva võidurelvastumise ärahoidmist.

b) Kedagi ei tohi kõrvale jätta

13. Meie jõupingutused rahu ja julgeoleku säilitamiseks on tihedalt seotud meie suutlikkusega lahendada teisi ülemaailmseid probleeme: kaotada vaesus, vähendada ebavõrdsust ja ebaõiglust, võidelda kliimamuutuste, elurikkuse vähenemise ja keskkonnaseisundi halvenemise vastu, edendada kogu maailmas tervist, soolist võrdõiguslikkust, üldist sotsiaalkaitset ja inimväärset tööd kõigile, kaitsta inimõigusi ja demokraatlikke põhimõtteid ning edendada õigusriigi põhimõtet ja vastutust. Kuna 2030. aastani on jäänud vähem kui kümme aastat ja kuna kestliku arengu eesmärkide saavutamist takistavad veelgi COVID-19 pandeemia, planeedi kolm erinevat kriisi ja Venemaa agressioonisõja ülemaailmne mõju, tuleb meil saada järje peale, enne kui on liiga hilja. Meie peamine prioriteet on tugevdada vastupanuvõimet tulevastele šokkidele ning tagada kestlik, õiglane ja kaasav taastumine. Sellega seoses pöörab EL erilist tähelepanu selle tagamisele, et Venemaa agressiooni tagajärjed ei kahjustaks edusamme kestliku arengu eesmärkide saavutamisel ega pandeemiast taastumisel. Kiiresti suurenev ülemaailmne toiduga kindlustamatus ja alatoitlus, mille tunnistajaks me täna oleme, tuleb teravalt meelde vajadust edendada kestlikke toidusüsteeme ja vastupanuvõimet kliimamuutustele, eelkõige haavatavates piirkondades. Tegevuskava 2030 jääb meie tegevuskavaks ja me peame kiirendama selle rakendamist. Me peame muutma selle kriisi võimaluseks anda hoogu kestliku arengu eesmärkide rakendamisele, et kedagi ei jäetaks kõrvale. Kuna kriiside intensiivsus ja keerukus suureneb, on tõhusa kollektiivse reageerimise tagamiseks jätkuvalt äärmiselt oluline suurendada koostööd ja koostöid humanitaar-, arengu- ja rahutagamise valdkonna osalejate vahel kooskõlas nende vastavate volitustega ning kodanikuühiskonna ja muude osalejate sisuline kaasamine.

14. ELi strateegia „Global Gateway“ on oluline panus nendesse jõupingutustesse. Selle ambitsioonika strateegia abil püüab EL lahendada kõige pakilisemaid ülemaailmseid probleeme, edendades aruka, puhta ja turvalise taristu arendamist digi-, energia- ja transpordisektoris, tugevdades kvaliteetseid tervishoiu-, haridus- ja teadussüsteeme kogu maailmas ning aidates seeläbi kaasa kestliku arengu eesmärkide rakendamisele. EL edendab sellega seoses vastupidavaid ja rahaliselt kestlikke ühendatuse investeeringuid ning kaasavaid ja läbipaistvaid partnerlusi. Meie uue strateegiaga suurendatakse investeeringuid demokraatlike väärtuste, kõrgete standardite ja hea valitsemistava edendamiseks ning võimaldatakse meie partneritel arendada ühiskonda ja majandust nii, et see toob püsivat kasu kohalikele kogukondadele. EL jääb aktiivselt osalema kestliku linnaarenduse toetamises kogu maailmas, jätkates uue linnade tegevuskava väljatöötamist.
15. Tugev sotsiaalne leping on oluline selleks, et inimesed saaksid elada inimväärset elu ja osaleda ühiskonnas, nagu on ette nähtud tegevuskavas 2030. EL toetab ÜRO peasekretäri ettepanekut uuendatud sotsiaalse lepingu kohta, mis hõlmab tugevat sotsiaalset ja majanduslikku mõõdet, sealhulgas sotsiaalkaitset, inimväärset tööd ja kvaliteetset haridust. Sotsiaalse lepingu taasülesehitamine inimõigustel põhineva tervikliku lähenemisviisi abil on oluline selleks, et kõrvaldada usaldamatus riikide, kodanike ja muude sidusrühmade vahel ning luua sotsiaalne ühtekuuluvus ja solidaarsus ning soodne keskkond kodanikuühiskonna jaoks.
16. ÜRO arengusüsteemi reformi täielik rakendamine ja jätkuvad edusammud tugevdatud ÜRO „ühtse tegutsemise“ suunas on otsustava tähtsusega, et tegevuskava 2030 saaks ellu viia integreeritumalt, sidusamalt, tõhusamalt ja tulemuspõhisemalt. Selles on oluline roll ÜRO volitatud kohalikel koordinaatoritel. Oluliseks jääb vajadus tagada kohalike koordinaatorite süsteemi jaoks prognoositav ja kestlik pikaajaline rahastamislahendus.

c) Inimõigused ja õigusriigi põhimõte

17. Inimõiguste kasutamise valdkonnas on kõrvale jäetud liiga palju inimesi. Inimõigused, olgu need kodaniku- ja poliitilised õigused või majanduslikud, sotsiaalsed ja kultuurilised õigused, on universaalsed, jagamatud, üksteisest sõltuvad ja omavahel seotud. Need kehtivad kõigi inimeste jaoks ja kõikjal ühtviisi. Kõigi inimeste kõigi õiguste austamine, kaitsmine ja järgimine õiglase, vaba ja kestliku ühiskonna aluseks olevate universaalsete väärtuste vaimus on igaühe huvides. EL jätkab inimõiguste universaalsuse ja jagamatuse, soolise võrdõiguslikkuse, demokraatia, hea valitsemistava, õigusriigi põhimõtte ja korruptsioonivastase võitluse jõulist edendamist ja kaitsmist. Samuti jätkame kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ja inimõiguste kaitsjate toetamist ja kaitsmist. EL toetab peasekretäri uut visiooni õigusriigist, mis seab kohtusüsteemi keskmesse inimesed. EL on jätkuvalt kindlalt vastu igasugusele diskrimineerimisele, sealhulgas soo, rassi, etnilise või sotsiaalse päritolu, usu või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, puude, vanuse, seksuaalse sättumuse ja/või soolise identiteedi alusel. EL kordab oma pühendumust võrdsusele ja mittediskrimineerimisele ning sellele, et kõigil inimestel oleks õigus kasutada kõiki inimõigusi ja põhivabadusi.

18. EL seisab selle eest, et kõik naised ja tütarlapsed saaksid täielikult kasutada kõiki inimõigusi ning võrdselt, täielikult, tõhusalt ja sisukalt juhtida ja osaleda; samuti selle eest, et soodustada naiste majanduslikku mõjuvõimu ning tagada noorte naiste ja tütarlaste seisukohtade kaasamine ja nende roll muutuste eestvedajana. Me ei nõustu ühegi katsega kahjustada põhivabadusi või olemasolevaid rahvusvahelisi inimõigustealaseid kohustusi ning mõistame jätkuvalt hukka inimõiguste rikkumised ja kuritarvitused sõltumata sellest, kus need aset leiavad. ELi jõupingutuste keskmes on jätkuvalt seksuaalse ja soolise vägivalla kõigi vormide ennetamine ja kaotamine. EL mõistab hukka seksuaalse ja soolise vägivalla kasutamise, muu hulgas sõjarelvana. Üha ebastabiilsemas maailmas, kus elu varjutavad pikaajaline vägivald ja konfliktid, jääb ELi prioriteediks tsiviilelanike, sealhulgas naiste ja laste kaitse relvakonfliktides. EL käsitleb uusi tekkivaid riske inimõigustele, näiteks hübriidohte ning tehnoloogia arengust, kliimamuutustest ja keskkonnaseisundi halvenemisest tulenevaid ohte, ning COVID-19 pandeemia kestvaid tagajärgi.
19. EL kohustub jätkuvalt edendama, kaitsma ja järgima kõiki inimõigusi ning rakendama täies ulatuses ja mõjusalt Pekingi tegevusprogrammi ning rahvastiku ja arengu rahvusvahelise konverentsi tegevusprogrammi, samuti nende läbivaatamiskonverentside tulemusi; ka on selles vallas endiselt tähelepanu all seksuaal- ja reproduktiivtervis ning -õigused. Seda silmas pidades kinnitab EL taas oma kindlat tahet edendada, kaitsta ja järgida iga inimese õigust omada täielikku kontrolli ning otsustada vabalt ja vastutustundlikult oma seksuaalsuse ning seksuaal- ja reproduktiivtervisega seotud küsimuste üle ilma diskrimineerimise, sunni ja vägivallata. Lisaks rõhutab EL vajadust tagada üldine juurdepääs igakülgsale kvaliteetsele ja taskukohasele seksuaal- ja reproduktiivtervise alasele teabele ja haridusele, sealhulgas põhjalikule seksuaalkasvatusele, ning tervishoiuteenustele.

20. „Meie ühine tegevuskava“ on oluline raamistik inimõiguste integreerimiseks kõigisse ÜRO sammastesse. EL teeb kõik endast oleneva, et seada inimõigused ÜRO tegevuskavas kesksele kohale ning edendab tugevamat ülemaailmset inimõiguste süsteemi, süvendades selleks liite partneritega. Toetame jätkuvalt ÜRO inimõiguste süsteemi tõhusat toimimist ja sõltumatust ning selle kestlikku ja piisavat rahastamist.
21. Samuti peame tugevdama üleminekuperioodi õigusemõistmist ja vastutust inimõigustealase õiguse raske rikkumise ja kuritarvitamise ning rahvusvahelise humanitaarõiguse rikkumise eest, muu hulgas Rahvusvahelise Kriminaalkohtu kaudu, ning edendama oma tööd inimsusvastaste kuritegude ennetamise ja nende eest karistamise konventsiooni väljatöötamiseks. EL jääb Rahvusvahelise Kriminaalkohtu vankumatuks toetajaks ning kutsub jätkuvalt üles Rooma statuudi üldisele ratifitseerimisele ja täielikule koostööle Rahvusvahelise Kriminaalkohtuga. Jätkuvalt on äärmiselt oluline täielikult järgida rahvusvahelist inimõigustealast õigust ja rahvusvahelist humanitaarõigust ning humanitaar põhimõtteid, milleks on humaansus, neutraalsus, sõltumatus ja erapooletus ning humanitaarabi andjate turvaline, kiire ja takistamatu juurdepääs mõjutatud elanikkonnale. Rahvusvaheliste kuritegude toimepanijad peavad saama karistuse. EL jääb inimõiguste ja rahvusvahelise humanitaarõiguse häälekaks kaitsjaks ning toetab piiramatut juurdepääsu rahvusvahelistele inimõigustealastele mehhanismidele. Sellele peaks kaasa aitama ka programmi „Kaitmise kohustus“ tõhus rakendamine.

d) Haridus

22. Juurdepääs kaasavale ja õiglasele kvaliteetsele haridusele ei ole ainult üks põhilisi inimõigusi, vaid oluline ka kõigi kestliku arengu eesmärkide saavutamiseks. Sellel on tohutu ümberkujundav jõud kestliku, õiglase, kaasava, võrdsema ja vastupanuvõimelisema maailma ning taastumise saavutamiseks, muu hulgas edendades soolist võrdõiguslikkust hariduses ja hariduse kaudu. Pandeemia on veelgi piiranud juurdepääsu kvaliteetsele haridusele, ennekõike arengumaades ja eriti riikides, kus valitsevad konfliktid ja humanitaarhädalukord, mis süvendab juba olemasolevat haridusalast ebavõrdsust. Haridussüsteemidele on täiendavalt mõju avaldanud digilõhe. Praegune enneolematu ülemaailmne õppimiskriis avaldab laastavat mõju laste ja noorte õigustele ning mõjutab rahu, sotsiaalset ühtekuuluvust ja tulevast jõukust.
23. EL on kindlalt pühendunud sellele, et toetada kõigi tasandite haridust, tugevdada süsteeme töenduspõhiste investeeringute suurendamise kaudu, ning keskenduda õiglasele ja kaasamisele, eelkõige mis puudutab tütarlaste haridust, ning õpetajatele ja parematele õpitulemustele. Kiiresti on vaja suurendada hariduse riiklikku ja rahvusvahelist rahastamist, keskendudes madala sissetulekuga ja ebakindlas olukorras olevatele riikidele, ning tõhustada hariduspoliitikat ja koostööd hariduse planeerimisel ja haridussüsteemide tugevdamisel. ELi poolt ÜRO Inimõiguste Nõukogus käivitatud uus digitaalse tegevuskava ja hariduse algatus aitab tagada kaasava ja võrdse juurdepääsu uue ja kujunemisjärgus tehnoloogia kasutamisele majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste teostamiseks, muu hulgas tagades kogu maailmas digiharidusele juurdepääsu. Kiireloomuline vajadus edendada kõigi õppijate jaoks parema hariduse ja elukestva õppe võimalusi, võimaldada õppimist ja oskuste arendamist tööalase konkurentsivõime suurendamiseks, toetada kõigil tasanditel õpetajate kutsealast arengut ning tagada kestliku arengu jaoks vajalik digiõpe ja -haridus. Peame tagama, et eelseisev teadmisi ümberkujundava hariduse tippkohtumine oleks kõigis neis valdkondades tõeliselt ümberkujundav, et edendada praeguste ja tulevaste põlvkondade õiglast juurdepääsu kvaliteetsele haridusele. See tippkohtumine annab olulise võimaluse seada inimareng ja haridus kestliku arengu tegevuskava keskmesse aastani 2030 ja pärast seda.

2. *Parem ettevalmistus tulevikuks*

24. Venemaa agressioon Ukraina vastu on suurendanud ebastabiilsust ja rahvusvahelise kogukonna killustumise riske, mida süvendavad konflikti üha raskemad sotsiaal-majanduslikud tagajärjed. Toiduga kindlustamatus, kaubandushäiretest tingitud piiratud juurdepääs energiale ja toorainele, samuti makromajanduslikud tagajärjed, nagu kõrge inflatsioon ja kasvav võlatase, mõjutavad paljusid riike kogu maailmas. EL aitab leevendada kriisi kõige vahetumaid tagajärgi ja teeb koostööd partnerriikidega, et suurendada pikaajalist vastupanuvõimet sellistele šokkidele.

a) Ülemaailmse terviseohutuse ja valmisoleku suurendamine

25. COVID-19 pandeemia on toonud esile puudujäägid maailma suutlikkuses reageerida kiiresti ülemaailmsetele tervisekriisidele ning vajaduse tugevama ja kaasavama ülemaailmse tervishoiustruktuuri järele, milles on keskne roll Maailma Terviseorganisatsioonil (WHO). Suurim pandeemiast saadud õppetund on see, et praegune ülemaailmne mitmepoolne tervishoiuraamistik ei täida enam oma eesmärki ja me peame märkimisväärselt panustama ülemaailmsesse tervisekaitse suutlikkusse, et olla tulevikus paremini ette valmistunud. ELi lõppeesmärk lisaks võitlusele praeguse pandeemiaga ja ülemaailmsele vaksineerimisele on edendada üldist tervisekindlustust ning luua partnerriikides tugevad ja vastupidavad tervishoiusüsteemid kooskõlas terviseühitsuse põhimõttega, tagades samal ajal õigeaegse, taskukohase ja võrdse ülemaailmse juurdepääsu vaktsiinidele.

26. EL mängib ka edaspidi juhtrolli läbirääkimiste pidamisel õiguslikult siduva konventsiooni, lepingu või muu rahvusvahelise vahendi üle, et tõhustada pandeemiate ennetamist, nendeks valmisolekut ja neile reageerimist WHO raames. Vahelduva paanika ja ükskõiksuse katkestamiseks vajame arukaid investeeringuid, millega kaasneb koostöö ja kooskõlastatud kollektiivne tegutsemine. Uus pandeemialeping on pöördelise tähtsusega, sest sellega luuakse eelnimetatu saavutamiseks üldine raamistik. EL jääb ootama koostööd kõigi partneritega, et saavutada ambitsioonikas tulemus. Sama oluline on tagada pandeemiate ennetamise, nendeks valmisoleku ja neile reageerimise jätkusuutlik rahastamine, et vältida COVID-19 laastava tervisealase ja sotsiaal-majandusliku mõju kordumist tulevikus. EL peab tervitatavaks uue finantsvahenduse fondi loomist sel eesmärgil.

b) Planeedi nn kolmikkriisiga tegelemine

27. Planeedi nn kolmikkriis, mis seisneb kliimamuutustes, elurikkuse kadumises ja saastes, kujutab endast eksistentsiaalset ohtu inimestele ja planeedile ning sellega tuleb tegeleda äärmiselt kiiresti, kuna see ohustab kestlikku arengut, süvendab olemasolevaid haavatavusi ning riivab inimõigusi ja ülemaailmset rahu. Valitsustevahelise kliimamuutuste paneeli viimases aruandes hoiatatakse globaalse soojenemise pöördumatute mõjude eest, märkides, et kui me heitkoguseid kiiresti ei vähenda, võivad kliimamuutused peagi ületada meie ja looduse kohanemisvõime. Rahvusvahelisel konverentsil Stockholm+ 50 kutsuti üles näitama tugevat poliitilist tahet kiirendada viivitamatult heas seisundis planeeti võimaldavate kohustuste täitmist, osaleda süsteemses üleminekus, tegeleda kolmikkriisiga ja saavutada kestliku arengu eesmärgid. Sellega seoses on väga oluline ka ülemaailmsete toidusüsteemide ümberkujundamine kooskõlas ÜRO toidusüsteemide tippkohtumisel võetud kohustustega.

28. Peame ühiselt jälgima ja täielikult täitma Glasgow's võetud kohustusi ning tagama suuremad ambitsioonid järgmisel ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsil Egiptuses. Riigid peavad esitama ambitsioonikamad kliimakavad 2030. aastaks ning usaldusväärsed eesmärgid ja kavad 2050. aastaks. Peame viima kõik rahavood kooskõlla nii eesmärgiga saavutada sajandi kesksajal netoheide kui ka Glasgow' kokkuleppega, mis käsitleb kohanemise rahastamise kollektiivset kahekordistamist, et tasakaalustada jõupingutused kliimamuutuste leevendamiseks ja nendega kohanemiseks. Samuti peame viima kõik rahavood ja investeeringud kooskõlla ülemaailmsete elurikkuse eesmärkidega, võttes elurikkuse kadumise põhjustajana arvesse ka rahvusvahelist organiseeritud kuritegevust, ning selles tuleks 2020. aasta järgses üleilmses elurikkuse raamistikus kokku leppida juba sel aastal. Teeme tööd plastireostuse vastu võitlemist käsitleva õiguslikult siduva ülemaailmse kokkuleppe saavutamiseks.
29. Peame toetama ÜRO peasekretäri tema jõupingutustes kaotada järk-järgult uued fossiilkütuste maardlad ja fossiilkütuste toetused. On hädavajalik, et kiirendaksime jõupingutusi vastupanuvõimelise ja õiglase rohepöörde saavutamiseks kogu maailmas. Peame osalema energiasüsteemi õiglase ümberkujundamise partnerluste sisseseadmises maailma lõunapoolsete partnerriikidega nii COP27 raames kui ka pärast seda. Peame osalema ÜRO energiaalases tegevuskavas aastani 2025 ja sellega seotud energiakokkulepetes, et aidata valitsustel ja sidusrühmadel täita oma energiaalaseid kohustusi.
30. Taastuvenergia, vähesaastava toidu ja innovatsiooni puhul võivad mängida olulist rolli ookeanid ning need on olulised tegevuskava 2030 elluviimiseks. Üks oluline inimkonnale kasutoov saavutus on sel aastal läbirääkimiste lõpuleviimine rahvusvahelise õiguslikult siduva dokumendi üle, mis käsitleb mere elurikkuse säilitamist ja säästvat kasutamist väljaspool riiklikku jurisdiktsiooni olevatel aladel.

31. Kestliku arengu, rahu ja julgeoleku ning inimõiguste järgimise seisukohast on vesi strateegilise tähtsusega. Veeküsimusega tuleb tegeleda kõigis sektorites ja piiriüleselt. EL on võtnud kohustuse tagada ÜRO 2023. aasta veekonverentsil ambitsioonikad ja teostatavad tulemused, et kiirendada tegevuskava 2030 veega seotud eesmärkide ja sihtide saavutamist, sealhulgas uue ÜRO veeküsimustega tegeleva erisaadiku ametikoha loomise kaudu.

c) Digitaalne kaasatus ja ühenduvus

32. Digiruum on võimalusterikas, kuid kätkeb endas ka tehnoloogia, näiteks tehisintellekti väärkasutamise, küberrünnete, küberkuritegevuse ja desinformatsiooniga seotud riske. Peame edendama avatud, vaba, ülemaailmset, stabiilset ja turvalist küberruumi, kus kehtivad täielikult inimõigused, põhivabadused ja õigusriigi põhimõtte. Meie ülesanne on muuta digipööre kõigi jaoks toimivaks – kaitsta digitaalset ühisvara kui ülemaailmset avalikku hüve, saavutada taskukohane ja sisuline ühenduvus ja digitaalne kaasatus, kaotada digilõhe ning tagada inimõiguste austamine ja kaitse internetis, nagu seda tehakse väljaspool internetti. EL jätkab internetis kodanikuühiskonna tegutsemisruumi, andmekaitse ja eraelu puutumatuse õiguse kaitsmist ja edendamist ning võitlust riigi kehtestatud teabele juurdepääsu piirangute, sealhulgas interneti sulgemise vastu. EL teeb partneritega koostööd, et järgida interneti tulevikku käsitlevat avaldust, mille eesmärk on toetada avatud, tasuta, ülemaailmset, koostalitlusvõimelist, usaldusväärset ja turvalist internetti.

33. Ülemaailmne digitaalne kokkulepe, mille pakkus välja ÜRO peasekretär, võib olla kestliku arengu eesmärkide täitmise võimaldaja ja kiirendaja ning anda võimaluse teha edasisi edusamme muudes valdkondades. EL jääb ootama konstruktiivset tegutsemist tõeliselt inimkeskse ülemaailmse digitaalse kokkuleppe loomiseks, mis tagaks inimõigustel põhineva lähenemisviisi digiruumile ja sellega seotud tehnoloogiate kasutamisele, käsitleks nii selle võimalusi kui ka riske kõigis selle mõõtmetes ning lõhuks kapseldumise. Tulemuseks peaks olema kõigile kasulik tugevam, kaasav, inimõigustel põhinev ja paljusid sidusrühmi hõlmav digitaalne juhtimine, kuhu oleksid kaasatud rahvusvahelised organisatsioonid, valitsused, kodanikuühiskond, akadeemilised ringkonnad ja erasektor. EL ootab, et ÜRO tehnoloogiasaadik aitab säilitada ja parandada praegust paljusid sidusrühmi hõlmavat interneti juhtimise mudelit ning tagab digitehnoloogia suhtes inimõigustel põhineva lähenemisviisi järgimise kogu ÜRO süsteemis.

d) Noorte võimestamine

34. Noorte innovatsioonipotentsiaali mobiliseerimine kestliku arengu ning demokraatlikuma, kaasavama ja rahumeelsema ühiskonna saavutamiseks on väga oluline, et viia ellu tegevuskava 2030 ja taastada põlvkondadevaheline solidaarsus. EL aitab kaasa noorte võimestamisele, tugevdades noorte võimekust, käsitledes ebavõrdsust ja pakkudes neile võimalusi kestliku arengu edendamiseks oma kogukonnas, riigis ja kogu maailmas. Me näitame eeskuju ning edendame noorte sisulist, mitmekesist ja tõhusat osalemist nii ÜROs kui ka väljaspool seda ning nende täielikku ja aktiivset osalemist avalikus ja poliitilises elus kõigil tasanditel, mis on demokraatia, hea valitsemistava ja inimõiguste austamise oluline aspekt. On oluline, et noorte, eriti noorte naiste ja tütarlaste häält võetaks ülemaailmses otsustusprotsessis rohkem kuulda, et nad saaksid tegutseda mõjutajana, mis annab panuse kestlikumasse poliitikasse, aitab taastada usaldust avaliku sektori asutuste vastu ja luua kõigile parem tulevik – rohelisem, kaasavam ja digitaalsem. Konkreetne samm nende eesmärkide saavutamise suunas on ÜRO noorteameti loomine.

III. ÜRO 2.0 saavutamine - KUIDAS?

35. Keerulisem ülemaailmne keskkond kinnitab veel kord vajadust ÜRO järele, mis oleks tulevikuks valmis. Me ei saa lahendada 21. sajandi probleeme 20. sajandi vahenditega. Selle asemel, et pelgalt reageerida ülemaailmsetele probleemidele ja kriisidele, nagu konfliktid, toiduga kindlustamatus või kliimamuutused, peame hakkama ennetama ja paremini prognoosima kriise ja suursuundumusi, nagu digi- ja rohepööre ning demograafilised muutused, ning integreerima oma hinnangud strateegilisse planeerimisse ja poliitikakujundusse. Selle saavutamiseks ja 2023. aastal toimuva tulevikuteemalise tippkohtumise eel peab ÜRO kohanema vastavalt ÜRO peasekretäri visioonile „Meie ühine tegevuskava“ ja toimima kogu süsteemis ühtse ÜRONa.
36. Selleks et muuta ÜRO tõhusamaks, peame arendama uusi võimeid, mis edendavad kiirust, integratsiooni ja ühtekuuluvust. EL toetab ÜRO ajakohastamist, panustades viietahulistesse muudatustesse, mille puhul keskendutakse senisest enam andmetele, tulemuspõhisele juhtimisele ja strateegilistele prognoosidele. Need võimed on aluseks ÜRO 2.0 kontseptsioonile, mille eesmärk on luua rohkem tulevikku suunatud ÜRO süsteem. Samuti toetame ettepanekut luua hädaolukorra platvorm, et täiustada meie ühist lähenemisviisi kriisiohjele. EL peab tervitatavaks ettepanekut taastada ÜRO peasekretäri teaduslik nõuandekogu, mis on oluline element ÜRO otsustusprotsessi tugevdamiseks ning võttes arvesse ÜRO rolli usaldusväärsete andmete ja tõendite allikana, ning on valmis abistama oma teaduslike nõuandeorganite kaudu. Tulevikuteemaline tippkohtumine on õige hetk vaadata läbi selle ümberkujundusprotsessi hetkeseis ja liikuda edasi. EL jääb ootama koostööd kõigi nõuandekogu osalejatega, et saavutada tippkohtumisel tulevikku vaatav ja ambitsioonikas tulemus.

37. ÜRO 2.0 tähendab ka organisatsiooni, mida rahastatakse jätkusuutlikult ning mis on kaasavam, läbipaistvam ja vastutustundlikum. Osalejad, nagu kodanikuühiskond, inimõiguste kaitsjad, sotsiaalpartnerid, noored, parlamendid, erasektor, akadeemilised ringkonnad ja piirkondlikud organisatsioonid – kõik lisavad omapoolse vaatenurga ja tugevdavad meie otsustusprotsessi. See suurendab ÜRO legitiimsust ja aitab kodanikele näidata, miks mitmepoolsus ja ÜRO on parim viis kõigi jaoks kasulike tulemuste saavutamiseks. EL ja selle liikmesriigid on jätkuvalt esirinnas kaasaegsema, tõhusama, läbipaistvama ja vastutustundlikuma ÜRO edendamisel. Me jätkame nende ümberkujundavate muutuste toetamist, et Ühinenud Rahvaste Organisatsioon oleks tulevasteks väljakutseteks ja võimalusteks piisavalt valmis.
